

Luku 5, Lukutehtävät

Lukutehtäviä alalukuun 5.1

1. Silmäile alalukua 5.1. Katso tummennetut sanat, kuvat ja kuvatekstit. Älä vielä lue leipätekstiä. Mieti, mitä tiedät asiasta etukäteen. Voit myös täydentää käsitekarttaa.
2. Lue teksti huolellisesti. Jos et ymmärrä jotakin kohtaa, tarkista uusien sanojen merkitys sanastosta.
3. Täydennä käsitekartta seuraavien kysymysten avulla:

alkuperäiskansa

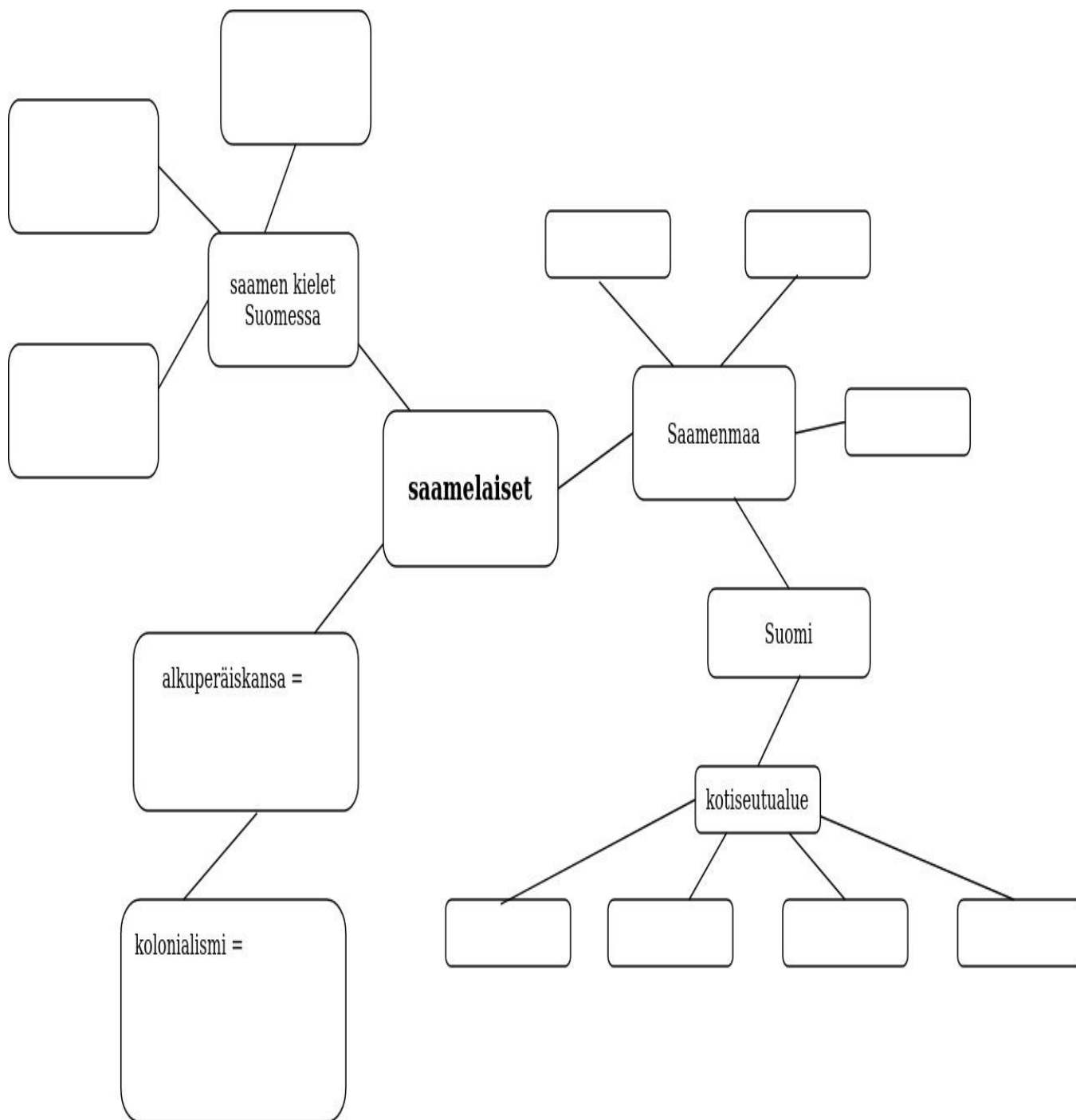
1. Selitä omin sanoin, mikä on alkuperäiskansa. Voit kirjoittaa sanan myös omalla äidinkielelläsi.
2. Selitä omin sanoin, mitä on kolonialismi. Voit kirjoittaa sanan myös omalla äidinkielelläsi.

Saamenmaa

1. Kirjoita laatikoihin, minkä valtioiden alueilla Saamenmaa sijaitsee.
2. Kerro Suomen kohdalla, mitkä kunnat ovat saamelaisten kotiseutualuetta.

saamen kielet Suomessa

1. Kirjoita laatikoihin, mitä saamen kieliä puhutaan Suomessa
2. Täydennä laatikoihin, mitä muuta tietoa löydät näistä kielistä.

4. Suomen kieli ja saamen kielet ovat kaukaista sukua toisilleen. Osaatko yhdistää suomenkielisen ja pohjoissaamenkielisen fraasin?

Kiitos!

Mu namma lea

Hyvää syntymäpäivää!

Buore beaivi!

Mitä kuuluu?

Giitu!

Minun nimeni on

Mii gullo?

Hyvää päivää!

Somás šaddanbeaivvi!

Yhdistämistehtävän fraasit ovat osoitteesta <http://sanosesaameksi.yle.fi/> . Sivustolla voi tutustua lisää saamen kieliin.

Lukutehtäviä alalukuun 5.2

1. Silmäile alalukua 5.2. Katso tummennetut sanat, kuvat ja kuvatekstit. Älä vielä lue leipätekstiä. Mieti, mitä tiedät asiasta etukäteen. Voit myös täydentää käsitekarttaa.
2. Lue teksti huolellisesti. Jos et ymmärrä jotakin kohtaa, tarkista uusien sanojen merkitys sanastosta.
3. Täydennä alalukujen 5.2–5.6 yhteistä käsitekarttaa seuraavien kysymysten avulla:

siidat

1. Selitä omin sanoin, mikä on siida.
2. Kerro omin sanoin, mitä siidat tekivät ennen. Piirrä laatikoita ”tehtävät ennen” -kohdan ympärille ja kirjoita siihen, mitä siidat tekivät.
3. Kerro omin sanoin, mikä on siidojen tilanne nykyään. Piirrä laatikoita ”asema nykyään”-laatikon ympärille ja kirjoita vastauksesi niihin

perinteiset elinkeinot

1. Piirä elinkeinot-laatikon ympärille lisää laatikoita ja kirjoita niihin saamelaisten perinteiset elinkeinot.

4. Yhdistä samaa tarkoittavat ilmaukset:

Autonomiset siidat päättivät
resurssien oikeudenmukaisesta
jakamisesta ja kestävästä käytöstä.

Valtio teki päätöksiä, joiden vuoksi
siidat saivat päättää asioista
vähemmän kuin ennen.

Valtio kavensi siidojen valtaa.

Kun valtio päättää, miten Saamenmaan
alueita käytetään, se voi päättää myös
saamelaisten elinkeinoista, esimerkiksi
kalastuksesta.

Hallinnoimalla alueita valtio
hallinnoi myös saamelaisten
perinteisiä elinkeinoja.

Perinteisten elinkeinojen kautta opitaan
kulttuuria ja kieltä.

Perinteiset elinkeinot ovat avain
kielen ja kulttuurin säilymiseen.

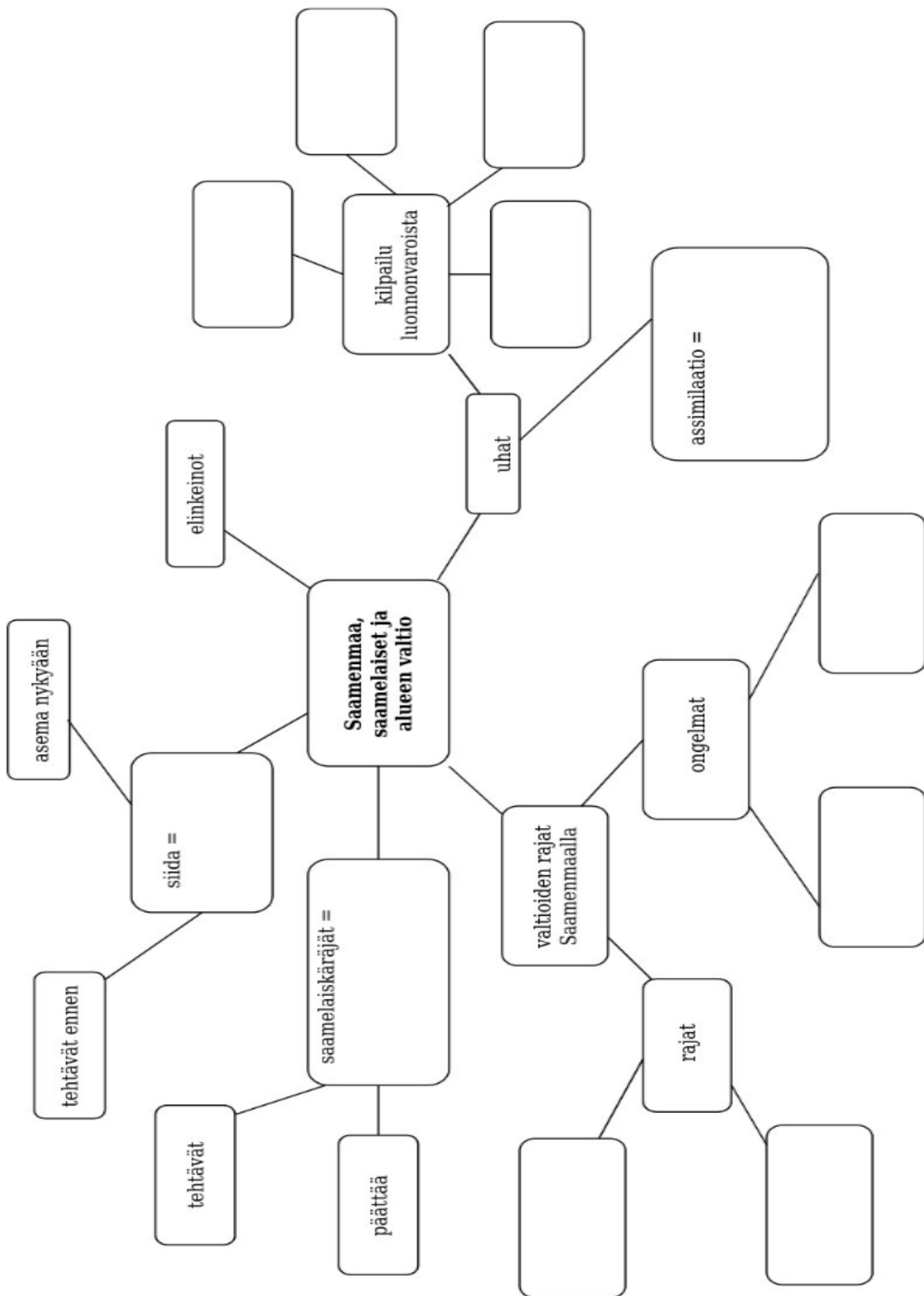

Siidat päättivät itsenäisesti, miten
luonnonvaroja käytetään kestävästi ja
niin, että luonnonvarat jaetaan reilusti.

Perimätietona välittyy tärkeää
informaatiota ihmiseltä toiselle.

Ihmiset välittävät tärkeää tietoa
toisilleen, ja kulttuuri säilyy.

Lukutehtäviä alalukuun 5.3

1. Silmäile alalukua 5.3. Katso tummennetut sanat, kuvat ja kuvatekstit. Älä vielä lue leipätekstiä. Mieti, mitä tiedät asiasta etukäteen. Voit myös täydentää käsitekarttaa.
2. Lue teksti huolellisesti. Jos et ymmärrä jotakin kohtaa, tarkista uusien sanojen merkitys sanastosta.
3. Täydennä alalukujen 5.2–5.5 yhteistä käsitekarttaa seuraavien kysymysten avulla:

Valtioiden rajat Saamenmaalla

1. Kirjoita laatikoihin kaksi rajamuutosta, jotka tekstissä mainitaan.
 2. Täydennä tapahtumia muilla tiedoilla, jotka löydät tekstistä. Lisää laatikoita, jos tarvitset.
 3. Piirrä laatikon ”ongelmat” ympärille laatikoita ja kirjoita niihin, mitä ongelmia rajoista on ollut saamelaisille.
4. Yhdistä tapahtuma ja sen seuraus:

lappekodisil	●	●	Koltat eivät nähneet joitakin sukulaisiaan kymmeniin vuosiin.
Raja Norjan ja Venäjän välillä suljettiin 1852.	●	●	Suomeen perustettiin alue koltille, jotka oli evakuoitu Petsamosta.
Petsamosta tuli osa Neuvostoliittoa.	●	●	Sopimus, jonka mukaan saamelaiset saivat liikkua vapaasti Tanskan ja Ruotsin rajan yli.
Raja Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli pitkään suljettu.	●	●	Porojen laidunkierto estyi ja monet saamelaiset joutuivat muuttamaan.

Lukutehtäviä alalukuun 5.4

1. Silmäile alalukua 5.4. Katso tummennetut sanat, kuvat ja kuvatekstit. Älä vielä lue leipätekstiä. Mieti, mitä tiedät asiasta etukäteen. Voit myös täydentää käsitekarttaa.
2. Lue teksti huolellisesti. Jos et ymmärrä jotakin kohtaa, tarkista uusien sanojen merkitys sanastosta.
3. Täydennä alalukujen 5.2.–5.5. yhteistä käsitekarttaa seuraavien kysymysten avulla:
 1. Selitä omin sanoin, mikä on saamelaiskäräjät.
 2. Piirrä ”tehtävät”-laatikon ympärille lisää laatikoita ja kirjoita niihin ne tehtävät, jotka saamelaiskäräjillä on.
 3. Piirrä ”päättää”-laatikon ympärille lisää laatikoita ja kirjoita niihin, mistä asioista saamelaiskäräjät päättää.
4. Yhdistä sana ja siihen sopiva esimerkki:

Kun Saamenmaan maa-alueiden käytöstä päätetään, Saamelaiskärjät ei päättä asiasta, mutta Saamelaiskäräjien mielipidettä kysytään.

edunvalvontatyö

Päätetään, miten jaetaan esimerkiksi raha, joka on käytettävissä oppimateriaalien tekemiseen.

oppimateriaalinen tekeminen

Saamelaiskäräjät ottaa kantaa siihen, että suosittu lasten tv-ohjelma tulisi tehdä myös saamen kielellä.

budjetti

Saamelaiskäräjät kääntää ja julkaisee historian koulukirjan pohjoissaameksi.

kulttuuritoiminnan rahoittaminen

Saamelaiskäräjät antaa rahaa saamenkielisen lehden tekemiseen.

neuvoa-antava

1. Silmäile alalukua 5.5. Katso tummennetut sanat, väliotsikot, kuvat ja kuvatekstit. Älä vielä lue leipätekstiä. Mieti, mitä tiedät asiasta etukäteen. Voit myös täydentää käsitekarttaa.
2. Lue teksti huolellisesti. Jos et ymmärrä jotakin kohtaa, tarkista uusien sanojen merkitys sanastosta.
3. Täydennä alalukujen 5.2–5.5 yhteisestä käsitekartasta kohta ”uhat” seuraavien kysymysten avulla:

kilpailu luonnonvaroista

1. ”Kilpailu luonnonvaroista” -laatikon ympärillä on tyhjiä laatikoita. Kirjoita niihin, millaista kilpailua luonnonvaroista Saamenmaalla on.
2. Piirrä jokaisesta luonnonvaraa kuvaavasta laatikosta laatikko, jossa kerrot omin sanoin, mikä uhka saamelaisille kilpailusta seuraa.

assimilaatio

1. Selitä omin sanoin, mitä tarkoittaa assimilaatio. Voit kirjoittaa sanan omalla äidinkielelläsi.
2. Piirrä laatikon ympärille lisää laatikoita, joissa kerrot, miten assimilaatio näkyy ja on näkynyt saamelaisten elämässä.

4. Yhdistä samaa tarkoittavat ilmaukset:

Luonnonvarakilpailun kiihtyessä saamelaisten mahdollisuudet perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen kapenevat entisestään.

Kaivokset saastuttavat ympäristöä.

Sulauttamisen keskeinen tavoite on häivyttää vähemmistön omia tunnusomaisia piirteitä.

Sulauttamisessa halutaan, että vähemmistö on mahdollisimman samanlainen kuin enemmistö.

Metsillä on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä.

Mitä enemmän Saamenmaalla olevista luonnonvaroista kilpaillaan, sitä vaikeampaa saamelaisten on esimerkiksi kalastaa ja hoitaa poroja.

Säilyttääkseen kieli-identiteettinsä ihmisen on voitava käyttää kieltä monipuolisesti.

Metsät ovat tärkeitä, kun halutaan hidastaa ilmastonmuutosta.

Kaivostoiminta kuormittaa ympäristöä merkittävästi.

Jotta ihminen tuntisi, että hän on kielen käyttäjä, hänen pitää pystyä puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kieltä paljon eri tilanteissa.